

ปีที่ 5 ฉบับที่ 49 : 13 ธันวาคม 2545 <http://epid.moph.go.th/>

วิทยาลัยทันต Zahn ระบาดวิทยา

“ศูนย์ความร่วมมือวิชาการระดับสากลในด้านมาตรฐานงานระบาดวิทยา ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายภายใน และนานาชาติ สร้างองค์ความรู้และภูมิปัญญา ป้องกันโรค ภัย และส่งเสริมสุขภาพของประชาชน”

สัปดาห์ที่ 49 ระหว่างวันที่ 1 – 7 ธันวาคม 2545

ส่งรายงานข้อมูลเฝ้าระวังโรคทางระบาดวิทยาเร่งด่วน

ทันตามกำหนดเวลา

สัปดาห์ที่ 59 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 77.63

ก๊าวทันโรค

สัปดาห์ที่มีพิษ

นาย สุรศักดิ์ พุ่ม

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

ปลากะเบน ปลากด และปลาตุ๊กทะเล

ปลากะเบนมีทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม มีชุกชุมตามบริเวณฝั่งทะเลและทะเลลึก พบอาศัยบนดานอยู่ในโคลน หรือโคลนริมฝั่งทะเล ส่วนปลากด, ปลาตุ๊กทะเล อยู่ได้ทั้งในน้ำเค็ม และน้ำกร่อย มีเสียงพิช 2-3 อัน มักชอบอยู่ที่น้ำตื้นๆ รกๆ หรือตามซอกและโพรง เมื่อคนว่ายน้ำ หรือเดินลุยน้ำไปสะดุดหรือเหยียบปลาจำพวกนี้เข้า จะโดนเสียง (ของปลากะเบนอยู่ที่หาง) ของมันแทงและได้รับพิษรุนแรง ซึ่งมีอาการปวดมาก แผลบวมแดงและแข็ง ถ้าโดนพิษมากอาการปวดก็จะรุนแรง อาจทำให้แผลอักเสบ และเน่า ใช้เวลาในการรักษานาน ร่างกายจะอ่อนเพลียอีกหลายสัปดาห์ กว่าหายเป็นปกติ

การรักษา เบื้องต้น ใช้ยา

ระงับปวด และส่งให้แพทย์รักษาทันที

สารบัญ

ก๊าวทันโรค

- สัปดาห์ที่มีพิษ 787

- สถานการณ์โรคไข้เลือดออก 789

ข้อมูลรายงานสถานการณ์การเฝ้าระวัง

โรคทางระบาดวิทยาเร่งด่วน 790

สัปดาห์ที่ 49 (วันที่ 1 – 7 ธันวาคม 2545)

แผนภูมิโรคไข้เลือดออก 796

สรุปข่าวการระบาด 798

(วันที่ 1 - 7 ธันวาคม 2545)

บันทึกท้ายบท 803

.....

ทุกรายงานมีคุณค่าต่อระบบเฝ้าระวัง

และการควบคุมป้องกันโรค

โปรดช่วยกันตรวจสอบจำนวนและความถูกต้อง

และส่งให้ทันตามกำหนดเวลา

.....

โปรดส่งรายงานให้สำนักระบาดวิทยา

ภายในเช้าวันอังคาร

แมงกระพรุน

แมงกระพรุนเป็นสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง มีปากที่ห้อง (Coelenterate) บางชนิดมีขนาดใหญ่มาก มีหนวด 8 เส้น เป็นอันตรายแก่ชาวประมง หรือคนที่ไปเล่นน้ำทะเล เมื่อถูกเข้าจะเกิดอาการปวดแสบเล็กน้อย คัน ปวดเมื่อยตามร่างกายหรืออาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ แมงกระพรุนมีหนวดพิษ (Tentacle) หลายอัน แต่ละอันประกอบด้วย เหล็กในขนาดเล็กมาก แฝงอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเรียกว่า Nematocyst เหล็กในไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า แต่ละอันถูกห่อหุ้มด้วยแคปซูล ปลายของเหล็กในอยู่ตามผิวของหนวดพิษ ซึ่งทำหน้าที่คล้ายไกอ์ป็น ตอนโคนของเหล็กใน เป็นสายคล้ายเส้นด้ายขดกัน อยู่ในกระเปาะแคปซูล และติดอยู่ตามต่อมพิษ เมื่อมีอะไรมากระทบกับไกอ์ป็นนี้ มันจะปล่อยเหล็กในซึ่งมีน้ำพิษออกไป เหล็กในจำนวนมาก เมื่อทะลุผิวหนังเข้าไปทำให้รู้สึกเจ็บปวดมาก และมีอาการต่างๆ แล้วแต่ความรุนแรง และชนิดของแมงกระพรุน ตัวอย่างแมงกระพรุนที่พบ บ ม า ก ใ ดั แ ก่

1. สาหร่าย, สาหร่าย (Sea wasp, Chironex species)

ชาวทะเลนิยมเรียกว่า "สาหร่าย" แต่จริงๆ แล้วคือ แมงกระพรุนสีขาว หรือ เหลืองแกมแดง มีสายยาวต่อจากลำตัวหลายเส้น แต่ละเส้นยาวประมาณ 1.50 เมตร มีการเคลื่อนไหวได้น้อย อาศัยกระแสน้ำพัดพาไปยังที่ต่าง ๆ เมื่อมีพายุ คลื่น ลมแรง สายของมันจะขาดจากลำตัว ลอยไปตามน้ำ แต่ยังสามารถทำอันตรายแก่ผู้ที่สัมผัสได้ ซึ่งทำให้ผิวหนังไหม้เกรียม มีอาการปวดตามกล้ามเนื้อ จุกแน่นยอดอก และเป็นไข้ อาการเป็นอยู่ 2-3 วัน จึงทุเลาหายไป แมงกระพรุนชนิดนี้ พบในทะเลแถบจังหวัดชุมพร และ หัวหิน เป็นต้น

2. แมงกระพรุนไฟ (Sea nettles, Chrysaora species)

มีสีแดง หรือ สีเขียว ด้านบนมีจุดสีขาวอยู่ทั่วไป พวกนี้เมื่อถูกผิวหนัง ทำให้เกิดปวดแสบปวดร้อน และเกิดแผลเรื้อรังได้

อาการพิษ โดยทั่วไปไม่รุนแรง ไม่นานก็หาย แต่ถ้าโดนชนิดพิษรุนแรง กว่าจะหายอาจใช้ระยะเวลา 2-3 วัน ถ้ามีอาการแพ้มากอาจมีอาการเขียวคล้ำ เลือดไปเลี้ยงสมองน้อย เพื่อ หงื่อออก ตัวเย็น ช็อค และถึงแก่ความตายได้

การรักษาพิษแมงกระพรุน ใช้ยาระงับปวด ถ้าอาการรุนแรงอาจต้องใช้ Morphine ร่วมกับยานอนหลับจำพวก Barbiturate และให้ยาแก้อาการกล้ามเนื้อเกร็ง เป็นตะคริว หรือ ยารักษาอาการอื่นๆ อนึ่ง มีรายงานว่า ผักบุ้งทะเลใช้บรรเทาพิษแมงกระพรุนได้ โดยใช้ใบขี้ แก้วหู หรือ ฟอกบริเวณที่ถูกสัมผัส

แมงดาทะเล (Horse shoe crab หรือ King crab)

ลักษณะ มีลำตัวแข็งเหมือนกระดองปู แต่รูปร่างคล้ายแมงมุม ตัวใหญ่ ที่ท้องมีระยางเป็นเหงือกใช้ในการหายใจ อาศัยอยู่ในทะเลบริเวณชายฝั่ง น้ำตื้นแถบปากน้ำ และอ่าว โดยมีกะหมักตัวฝังอยู่ตามพื้นโคลนและทราย พบมากในน่านน้ำแถบเอเชีย แมงดาทะเลตัวเมีย มีขนาดใหญ่ และว่ายน้ำแข็งแรงกว่าตัวผู้ ในฤดูสืบพันธุ์ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน กันยายน ในเวลากลางคืนเดือนมืด แมงดาทะเลตัวผู้จะเกาะบนหลังตัวเมีย แล้วว่ายน้ำเข้าสู่ชายหาดทรายเป็นคู่ๆ โดยที่ตัวเมียขุดหลุมฝังตัวเองอยู่ในทรายเพื่อวางไข่ จึงมองเห็นแต่ตัวผู้ที่ยังคงเกาะหลังตัวเมียแหว่งหางไปมา ในฤดูนี้แมงดาทะเลชุม และมิใช่ ซึ่งคนชอบรับประทาน จึงมีการ

จับแมงดาทะเลมาปรุงอาหารหลายอย่าง เช่น แกง หรือ ยำ แต่ปรากฏว่ามีผู้ได้รับพิษจากอาหารที่ปรุงจากแมงดาทะเลบ่อย ๆ ในน่านน้ำไทย มีแมงดาทะเลที่พบได้ 2 ชนิด คือ

1. แมงดาจาน มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Tachyples gigas* ตัวใหญ่ กว้างถึง 10 นิ้ว หางเป็นสามเหลี่ยม ยังไม่เคยมีรายงานว่ามีพิษ

2. แมงดาถ้วยหรือเหรา มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Carcinosecorpius rotundicauda* ตัวเล็กกว่าแมงดาจาน หางกลม แมงดาทะเลชนิดนี้มีพิษ เมื่อรับประทานไขของมัน

สถานการณ์โรคไข้เลือดออก

ตั้งแต่ วันที่ 1 มกราคม 2545 จนถึงวันที่ 7 ธันวาคม 2545 สำนักระบาดวิทยาได้รับรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก (DF+DHF+DSS) รวม 104,999 ราย อัตราป่วยเท่ากับ 168.51 ต่อประชากรแสนคน สูงกว่าสัปดาห์ก่อน 1,582 ราย (เป็นผู้ป่วยสัปดาห์นี้ 293 ราย และผู้ป่วยย้อนหลัง 1,289 ราย แสดงว่า ในเดือนตุลาคมและ พฤศจิกายนยังมีผู้ป่วยสูงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขต 4, 5, 7, 11 และ 12) ตาย 169 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 0.27 เท่าสัปดาห์ที่แล้ว

สัดส่วนผู้ป่วยไข้เด็งกี (DF) ร้อยละ 28.65 ไข้เลือดออก (DHF) ร้อยละ 68.75 และไข้เลือดออกช็อก (DSS) ร้อยละ 2.59

จังหวัดที่มีอัตราป่วยเกิน 500 ต่อประชากรแสนคน 3 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 3.94 ได้แก่ จังหวัด ยะลา กระบี่ และ สุราษฎร์ธานี

จังหวัดที่มีอัตราป่วย 400 - 499 ต่อประชากรแสนคน 2 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 2.63 ได้แก่ จังหวัด พัทลุง และ นครศรีธรรมราช

จังหวัดที่มีอัตราป่วย 300 - 399 ต่อประชากรแสนคน 5 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 6.57 ได้แก่ จังหวัด พังงา สงขลา สตูล นราธิวาส และ ประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดที่มีอัตราป่วย 200 - 299 ต่อประชากรแสนคน 11 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 14.47 ได้แก่ จังหวัด ระยอง ตรัง จันทบุรี ขอนแก่น เพชรบูรณ์ กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ ปัตตานี บุรีรัมย์ อุตรดิตถ์ และ อุทัยธานี

จังหวัดที่มีอัตราป่วย 100 - 199 ต่อประชากรแสนคน 33 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 43.42

จังหวัดที่มีอัตราป่วย 50 - 99 ต่อประชากรแสนคน 16 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 21.05

จังหวัดที่มีอัตราป่วยต่ำกว่า 50 ต่อประชากรแสนคน 6 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 7.89 ได้แก่ จังหวัดน่าน มุกดาหาร สิงห์บุรี แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และ เชียงราย

กรุงเทพมหานคร อัตราป่วย 139.43 ต่อประชากรแสนคน

ภาคกลาง เขต 1, 2, 3 และ 4 อัตราป่วย 121.62, 58.82, 191.36 และ 141.33 ต่อประชากรแสนคนตามลำดับ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 5, 6 และ 7 อัตราป่วย 188.82, 157.85 และ 110.35 ต่อประชากรแสนคนตามลำดับ